

Hawliau dinasyddion yr UE yng Nghymru

Dinasyddion yr UE a'u Hawl i Weithio

Mae'r daflen ffeithiau hon yn cynnwys crynodeb byr o hawliau dinasyddion yr UE i weithio yng Nghymru. Yn y daflen ffeithiau hon, mae 'dinasyddion yr UE' yn cynnwys dinasyddion aelod-wladwriaethau'r UE, yn ogystal â dinasyddion gwladwriaethau'r Ardal Economaidd Ewropeaidd (Norwy, Gwlad yr Iâ a Liechtenstein), a dinasyddion y Swistir. Ymhellach, mae'r daflen ffeithiau hon yn ymdrin â hawliau aelodau teuluol nad ydynt yn ddinasyddion yr UE eu hunain, lle mae eu hawl i fyw yn y DU yn deillio o'u perthynas â dinesydd yr UE.

Yn dilyn ymadawiad y DU o'r Undeb Ewropeaidd (**Brexit**), mae hawliau dinasyddion trwy'r DU wedi newid mewn nifer o ffyrdd. Rhaid oedd i ddinasyddion yr UE ac aelodau o'u teulu a oedd yn byw yn y DU ar 31 Rhagfyr 2020, ac a oedd yn dymuno aros yng Nghymru, gyflwyno cais i'r **Cynllun Preswyllo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE (EUSS)** cyn 30 Mehefin 2021, naill ai am **Statws Preswyllydd Sefydlog** (caniatâd amhenodol i aros) neu **Statws Preswyllydd Cyn-sefydlog** (caniatâd i aros am 5 mlynedd). Nid oes yn rhaid i'r rhai sydd â chaniatâd amhenodol i aros neu ganiatâd amhenodol i gael mynediad, na'r rhai sy'n ddinasyddion Iwerddon, gyflwyno cais o'r fath, ond gallant wneud hynny os dymunant.

Yn achos dinasyddion yr UE ac aelodau o'u teulu na wnaethant gyflwyno cais i'r EUSS cyn y dyddiad cau (sef 30 Mehefin 2021), nid oes ganddynt hawl mwyach i aros yn y DU ar ôl 1 Gorffennaf 2021, a dylent geisio cyngor cyfreithiol os ydynt bellach yn dymuno aros yng Nghymru (nodir manylion y cymorth sydd ar gael ar waelod y daflen ffeithiau hon). Fodd bynnag, mae Llywodraeth y DU wedi darparu ar gyfer ceisiadau hwy a gyflwynir gan ddinasyddion yr UE, dinasyddion yr AEE a dinasyddion y Swistir, a'u teuluoedd – sef rhai a all ddangos tystiolaeth fod ganddynt sail resymol dros fethu dyddiad cau'r EUSS.

Ni all dinasyddion yr UE a gyrhaeddodd y DU am y tro cyntaf ar, neu ar ôl, 1 Ionawr 2021 gyflwyno cais am **Statws Preswyllydd Sefydlog** na **Statws Preswyllydd Cyn-sefydlog**. Rhaid i'r rhai sy'n dymuno aros yn hwy nag ymweliad byr o hyd at 6 mis gyflwyno cais am **Fisa Tymor Hir** (er enghraifft, i astudio, neu i weithio, neu i ymuno ag aelod o'u teulu).

Yn achos aelodau o deulu dinasyddion yr UE nad ydynt yn dod o'r UE, dim ond os ydynt yn meddu eisoes ar drwydded deulu'r EUSS, trwydded deulu'r AEE a roddwyd gan y DU, neu gerdyn preswyllo biometrig a roddwyd gan y DU, y gallant ddod i'r DU ar ôl 1 Ionawr 2021.

Dinasyddion yr UE sydd â Statws Preswlydd Sefydlog neu Statws Preswlydd Cyn-sefydlog (neu a gyflwynodd gais i'r EUSS cyn 30 Mehefin 2021)

Mae gan holl ddinasyddion yr UE ac aelodau o'u teulu a chanddynt Statws Preswlydd Sefydlog neu Statws Preswlydd Cyn-sefydlog hawl i weithio yng Nghymru. Ymhellach, mae gan y rhai a gyflwynodd gais i'r EUSS cyn y dyddiad cau (sef 30 Mehefin 2021), ac sy'n disgwyl clywed y penderfyniad, hawl i weithio hyd nes y cânt Statws Preswlydd Sefydlog neu Statws Preswlydd Cyn-sefydlog (neu tan na allant mwyach apelio yn erbyn penderfyniad i wrthod eu cais). Nid yw eu hawl i weithio yn gysylltiedig â chyflogwr arbennig neu â swydd neu rôl arbennig. Mae gan ddinasyddion yr UE a chanddynt statws, neu'r rhai sy'n aros am ganlyniad, hawl i gael eu trin yn gyfartal â gweithwyr Prydeinig mewn perthynas â mynediad at gyflogaeth, amodau gweithio, a'r holl fanteision cymdeithasol a'r holl fanteision treth eraill sy'n gysylltiedig â gwaith (er enghraifft, mynediad at bensiynau a budd-daliadau cysylltiedig â gwaith). Yn achos dinasyddion yr UE sydd â Statws Preswlydd Sefydlog, mae ganddynt hawl amhenodol i weithio yng Nghymru (a thrwy'r DU). Yn achos dinasyddion yr UE sydd â Statws Preswlydd Cyn-sefydlog, mae ganddynt hawl i weithio yng Nghymru (a thrwy'r DU) hyd nes y daw eu Statws Preswlydd Cyn-sefydlog i ben, os na fyddant yn mynd yn eu blaen i gyflwyno cais am statws preswlydd sefydlog ar ôl preswyllo yn y wlad am bum mlynedd.

Yn achos y rhai sy'n aros am ganlyniad, dylid eu trin yn gyfartal ac yn deg hyd nes y cyhoeddir y canlyniad, ac yna dylid eu trin yn unol â'r canlyniad a gânt. Bydd y rhai sydd wedi cyflwyno cais yn cael tystysgrif ymgeisio a bydd modd i gyflogwyr ddilysu'u statws gyda'r swyddfa gartref.

Dinasyddion yr UE a oedd yn byw yn y DU ar 31 Rhagfyr 2020 ac na wnaethant gyflwyno cais i'r EUSS cyn 30 Mehefin 2021

Ers 1 Gorffennaf 2021, nid oes gan y dinasyddion hyn ganiatâd i aros yn y DU, ac oherwydd nad oes ganddynt statws mewnfudo, ni chânt weithio yng Nghymru. Yn achos y rhai sydd bellach yn dymuno cyflwyno cais i aros yn y DU, dylent geisio cyngor cyfreithiol ar frys (ceir manylion am y cymorth sydd ar gael ar waelod y daflen ffeithiau hon).

Nid yw cyflogwyr yn gyfrifol am sicrhau bod eu gweithwyr wedi cyflwyno cais i'r cynllun ac nid oes yn rhaid iddynt gynnal gwiriadau 'hawl i weithio' ôl-weithredol ar unigolion a gyflogwyd ar, neu cyn, 30 Mehefin 2021.

Efallai y bydd yna sefyllfaoedd ar ôl 30 Mehefin 2021 pan sylweddolwch nad yw aelod o'ch gweithlu wedi cyflwyno cais erbyn y dyddiad cau ac nad oes ganddo unrhyw fath arall o ganiatâd yn y DU.

Mae'r canllawiau i gyflogwyr ynghylch yr 'hawl i weithio' (gweler y dolenni ar waelod y ddogfen hon) yn esbonio'r hyn y dylech ei wneud mewn sefyllfa o'r fath. Dylai'r cyflogwr roi gwybod i'r gweithiwr fod yn rhaid iddo gyflwyno cais o fewn 28 diwrnod o gael ei hysbysu.

Dinasyddion yr UE a gyrhaeddodd am y tro cyntaf ar, neu ar ôl, 1 Ionawr 2021

Ymwelwyr Tymor Byr (ymweliadau sy'n para llai na 6 mis)

Yn achos dinasyddion yr UE sy'n cyrraedd fel Ymwelwyr Tymor, bydd modd eu trin fel Ymwelwyr Busnes. Bydd ganddynt hawl i fynychu cynadleddau, digwyddiadau a chyfarfodydd busnes, ond ni chânt wneud y canlynol:

- gweithio am dâl neu'n ddi-dâl i gwmni yn yr UE
- gweithio fel unigolyn hunangyflogedig
- cymryd rhan mewn lleoliad gwaith neu interniaeth
- gwerthu nwyddau a gwasanaethau'n uniongyrchol i'r cyhoedd.

Deiliaid Fisâu Tymor Hir

Rhaid i ddinasyddion yr UE ac aelodau o'u teulu sy'n dymuno gweithio yn y DU gyflwyno cais am Fisa Tymor Hir. Yn y rhan fwyaf o achosion, bydd ganddynt hawl i fyw yn y DU a gweithio yn y wlad, fel arfer i gyflogwr penodol, ac mewn swydd neu rôl arbennig. Os dymunant newid cyflogwr, swydd neu rôl, efallai y bydd yn rhaid iddynt wneud cais i newid telerau eu Fisa neu ailymgeisio am Fisa Tymor Hir arall.

Prawf o hawl i weithio

Gall dinasyddion yr UE brofi bod ganddynt hawl i weithio trwy ddangos prawf eu bod â Statws Preswlydd Sefydlog neu Statws Preswlydd Cyn-sefydlog, neu fath arall o ganiatâd i aros (fel Fisa Tymor Hir). Os ydynt wedi cyflwyno cais dilys i'r EUSS cyn 30 Mehefin 2021, ond os nad oes penderfyniad wedi'i wneud eto ynglŷn â'u cais, gallant gyflwyno tystiolaeth o'u cais (tystysgrif ymgeisio) fel prawf o'u hawl i aros a pharhau i weithio yng Nghymru. Fel arfer, bydd tystysgrif ymgeisio'n para 6 mis, ond mewn rhai amgylchiadau bydd angen mwy o amser i benderfynu ar y canlyniadau.

Hunangyflogaeth

I gofrestru fel unigolyn hunangyflogedig, rhaid i ddinasyddion yr UE fod â rhif Yswiriant Gwladol. Gall dinasyddion yr UE wneud cais am rif Yswiriant Gwladol os ydynt yn byw yn y DU ac os ydynt â hawl i weithio yn y DU – h.y. os oes ganddynt statws preswlydd cyn-sefydlog neu sefydlog.

Rhagor o Wybodaeth a Chymorth

Mae cyngor cyfreithiol rhad ac am ddim i'w gael gan Gyfreithwyr Mewnfudo Arbenigol a ariennir gan Lywodraeth Cymru, sef Newfields Law. Dyma eu manylion cyswllt:
+44 (0) 292 169 0049   info@newfieldslaw.com

Newfields
35 Plas y Parc
Caerdydd, CF10 3RL

Dolenni Defnyddiol

Rydw i angen help gyda Statws Preswlydd Sefydlog

<https://settled.org.uk/en/help/>

Mae hawliau dinasyddion wedi newid | the3million

<https://www.the3million.org.uk/rights-have-changed>

Hafan – Yr Awdurdod Monitro Annibynnol ar gyfer Cytundebau Hawliau Dinasyddion
ima-citizensrights.org.uk

Y Cynllun Preswlyo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE: gwybodaeth i ymgeiswyr hwyr – GOV.UK <https://www.gov.uk/government/publications/eu-settlement-scheme-information-for-late-applicants/eu-settlement-scheme-information-for-late-applicants>

Y Cynllun Preswlyo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE: canllawiau i weithwyr achosion – GOV.UK <https://www.gov.uk/government/publications/eu-settlement-scheme-caseworker-guidance>

Dinasyddion yr UE – rydym ni am i chi aros yng Nghymru | LLYW.CYMRU
<https://llyw.cymru/paratoi-cymru/dinasyddion-yr-ue>

Y Cynllun Preswlyo'n Sefydlog i Ddinasyddion yr UE: pecyn cymorth i gyflogwyr – GOV.UK
<https://www.gov.uk/government/collections/eu-settlement-scheme-employer-toolkit>

System fewnfudo'r DU sy'n seiliedig ar bwyntiau: gwybodaeth i ddinasyddion yr UE – GOV.UK <https://www.gov.uk/guidance/the-uks-points-based-immigration-system-information-for-eu-citizens>

Mewnfudo – Cyngor ar Bopeth
<https://www.citizensadvice.org.uk/cymraeg/mewnfudo/>

Dinasyddion yr UE: Mewnfudo
<https://www.eusswales.com/cy/>

Gwiriadau hawl i weithio: canllaw i gyflogwyr – GOV.UK
<https://www.gov.uk/government/publications/right-to-work-checks-employers-guide>

Cwestiynau Cyffredin am Gyflogaeth Dinasyddion yr UE

A all cwmnïau a sefydliadau'r DU barhau i gyflogi Dinasyddion yr UE?

Gallant, a bydd angen iddyn nhw wneud eu gwiriadau eu hunain o hawl i weithio drwy ofyn i'r person am god rhannu a'i wirio drwy'r gwasanaeth gweld a phrofi hawl i weithio.

Profi'ch hawl i weithio i gyflogwr – GOV.UK (<https://www.gov.uk/prove-right-to-work>)

Gweld manylion hawl i weithio ymgeisydd am swydd – GOV.UK (<https://www.gov.uk/view-right-to-work>)

Ni ddylech wahaniaethu pan fyddwch yn gwneud gwiriadau hawl i weithio. Mae'r Swyddfa Gartref wedi cyhoeddi codau ymarfer statudol (<https://www.gov.uk/government/publications/right-to-work-checks-code-of-practice-on-avoiding-discrimination>) i gyflogwyr ynglŷn â sut i osgoi gwahaniaethu anghyfreithlon wrth wneud gwiriadau. Mae'n nodi'n glir y dylai cyflogwyr roi bob cyfle i unigolion ddangos eu hawl i weithio ac na ddylen nhw wahaniaethu ar sail hil nac unrhyw nodwedd warchoddedig arall.

A allaf gyflogi rhywun heb Statws Preswlydd Sefydlog?

Os oes rhywun wedi gwneud cais i'r Cynllun Preswlydd Sefydlog i Ddinasyddion yr UE ond heb gael penderfyniad eto, gall ddangos tystysgrif ymgeisio ichi sy'n profi ei fod wedi gwneud cais ond nid yw'n rhoi gwybod ichi beth fydd canlyniad y cais.

A allaf ofyn i gyflogeion presennol am dystiolaeth o hawl i weithio yn y DU?

Nid oes angen ichi wneud ôl-wiriadau hawl i weithio ar ddinasyddion yr UE a oedd wedi'u cyflogi ar 30 Mehefin 2021 neu cyn hynny. Fodd bynnag, efallai yr hoffai rhai cyflogwyr wneud ôl-wiriadau i sicrhau sefydlogrwydd eu gweithlu. Os byddwch yn dewis gwneud ôl-wiriadau, rhaid ichi sicrhau'ch bod yn gwneud hynny heb wahaniaethu.

Pam nad yw pasbort y cyflogai yn dangos tystiolaeth o Statws Preswlydd Sefydlog?

Cynllun digidol yn unig yw'r Statws Preswlydd Sefydlog ac ni all tystiolaeth o statws yr unigolyn gael ei ddangos mwyach ar basbort fel y gellid o'r blaen ar gyfer mathau eraill o statws mewnfudo.

A yw Statws Preswlydd Cyn-sefydlog yn golygu y gallai fy nghyflogai golli ei hawl i weithio neu fyw yn y DU?

Mae Statws Preswlydd Cyn-sefydlog yn golygu nad yw'r person wedi bod yn preswlyio yn y DU ers dros bum mlynedd. Bydd y person yn gallu gwneud cais am Statws Preswlydd Sefydlog unwaith y mae wedi bod yn preswlyio yn y DU ers dros bum mlynedd.

A fydd gan gyflogeion sydd â Statws Preswlydd Sefydlog yr un hawliau yn y gweithle â chyflogeion eraill?

Bydd, ac mae'n bosib' y bydd eu trin yn wahanol yn cael ei ystyried yn driniaeth wahaniaethol ac fe allech fod yn agored i gamau yn eich erbyn gan y cyflogai.